

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.22.2026

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan

Włodzimierz Czarzasty

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 14550 Pani Posłanki Marceliny Zawiszy, w sprawie kontroli zwolnień lekarskich i zasiłków przyznawanych po zabiegach przerwania ciąży, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Kierownictwo Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) przywiązuje szczególną wagę do ochrony życia i zdrowia kobiet oraz równości i niedyskryminacji osób z jakiegokolwiek powodu (art. 32 Konstytucji), w tym ze względu na płeć. Zasady te muszą przekładać się nie tylko na sferę stanowienia prawa, ale także na praktykę jego stosowania. Z tego powodu winny one znaleźć odzwierciedlenie także w praktyce stosowania prawa ubezpieczeń społecznych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) – również w zakresie kontroli oraz rozstrzygnięcia uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego.

Niezależnie od tego wyjaśniam, że stwierdzenie i ustalenie obowiązku ubezpieczeń społecznych, kontrola wykonywania przez płatników składek i przez ubezpieczonych obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych, ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz wypłacanie tych świadczeń, chyba że na mocy odrębnych przepisów obowiązki te wykonują płatnicy składek, należy do zakresu działania ZUS. Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do:

- przeprowadzania kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy albo orzekania o konieczności osobistego sprawowania przez ubezpieczonego opieki nad chorym członkiem rodziny oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich¹;
- kontrolowania prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy zgodnie z ich celem oraz formalnej kontroli zaświadczeń lekarskich².

Przepis art. 59 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa reguluje kwestie związane z kontrolą prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich. Kontrolę prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby albo orzekania o konieczności osobistego sprawowania przez ubezpieczonego opieki nad chorym członkiem rodziny oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich wykonują lekarze orzecznicy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W celu jej przeprowadzenia ZUS może:

- skierować ubezpieczonego na badanie do lekarza orzecznika ZUS lub do lekarza konsultanta, w wyznaczonym miejscu albo w miejscu jego pobytu;
- skierować ubezpieczonego na badania pomocnicze;
- zażądać od wystawiającego zaświadczenie lekarskie lub od podmiotu udzielającego świadczeń zdrowotnych, w którym wystawiono zaświadczenie lekarskie, udostępnienia

¹ Art. 59 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2025 poz. 501, z późn. zm.).

² Art. 68 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

dokumentacji medycznej dotyczącej ubezpieczonego lub chorego członka rodziny, stanowiącej podstawę wydania zaświadczenia lekarskiego lub udzielenia wyjaśnień i informacji w sprawie;

- zażądać od ubezpieczonego udzielenia wyjaśnień i informacji w sprawie.

Lekarze orzecznicy przeprowadzający badanie bezpośrednie są związani tajemnicą lekarską i zadają pytania o stan zdrowia oraz zdarzenia, które mogą nań wpływać. Kwestią etyki lekarskiej jest sposób formułowania tych pytań. Mam głębokie przekonanie, że w każdym przypadku powinny one być zadawane taktownie i ograniczone do przypadków, w których ich zadanie jest niezbędne dla przeprowadzenia prawidłowej oceny medycznej przez lekarza orzecznika.

Drugim rodzajem kontroli, do której uprawniony jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych, stanowi kontrola ubezpieczonych co do prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy zgodnie z ich celem oraz formalna kontrola zaświadczeń lekarskich. Kontrola prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy z powodu choroby polega na ustaleniu, czy ubezpieczony w okresie orzeczonej niezdolności do pracy:

- nie wykonuje pracy zarobkowej,
- nie wykorzystuje zwolnienia lekarskiego od pracy w sposób niezgodny z jego celem.

Utrata prawa do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia lekarskiego może być zatem, na podstawie ww. przepisu, konsekwencją stwierdzenia dwóch odrębnie ujmowanych sytuacji związanych z działaniami podejmowanymi przez ubezpieczonego pozostającego na zwolnieniu lekarskim. Pierwsza okoliczność dotyczy wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy. Druga polega na wykorzystywaniu zwolnienia lekarskiego od pracy w sposób niezgodny z jego celem³.

W czasie przeprowadzanych kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy, pracownicy ZUS ustalają, czy ubezpieczony w okresie orzeczonej niezdolności do pracy nie wykonuje pracy zarobkowej, albo czy nie wykorzystuje zwolnienia lekarskiego od pracy, w sposób niezgodny z jego celem. Podczas kontroli ubezpieczonym nie zadaje się pytań i nie wymaga składania wyjaśnień dotyczących okoliczności i przyczyn niezdolności do pracy, przebiegu leczenia albo stanu zdrowia. Osoba kontrolująca nie może wymagać od kontrolowanej podania tego typu informacji.

Kontrola prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy dotyczy na jednakowych zasadach wszystkich osób zgłoszonych do ubezpieczenia chorobowego. Kontrole ZUS nie są skierowane na konkretne grupy ubezpieczonych i nie mają charakteru selektywnego. Przy podejmowaniu decyzji o przeprowadzeniu kontroli nie ma znaczenia, czy osoba, której zostało wystawiono zwolnienie lekarskie jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę, czy prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Trzeba przy tym zaznaczyć, że każda sprawa rozpatrywana jest przez ZUS indywidualnie.

Kontrola formalna zaświadczeń lekarskich polega z kolei na sprawdzeniu, czy zaświadczenie:

- nie zostało sfalszowane,
- zostało wydane zgodnie z przepisami w sprawie zasad i trybu wystawiania zaświadczeń lekarskich.

³ Art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Z interpelacji Pani Posłanki nie wynika, o którą kontrolę chodzi – w piśmie wskazuje się jedynie „kontrolę zwolnień lekarskich i zasiłków”.

Niemniej wyjaśniam, że z informacji przekazanych przez ZUS wynika, iż po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego nie potwierdzono zarzutów dotyczących pytań zadawanych ubezpieczonym przez pracowników oddziałów ZUS w czasie kontroli. Jeżeli jednak takie sytuacje miały miejsce, bardzo prosimy o wskazanie konkretnych przypadków, aby możliwe było ich zbadanie i wyeliminowanie nieprawidłowości w postępowaniu danego oddziału. Kierownictwo Zakładu zapewnia, że sposób prowadzenia kontroli jest niezależny od schorzenia osoby ubezpieczonej, a przeprowadzający ją pracownicy w każdym przypadku wykazują empatię, zrozumienie i zwracają się do osób kontrolowanych z należnym szacunkiem.

Informuję, że ZUS nie dysponuje danymi statystycznymi dotyczącymi liczby przeprowadzonych kontroli zwolnień lekarskich, związanych z przerwaniem ciąży lub poronieniem, gdyż nie są to kryteria brane pod uwagę przy typowaniu zwolnień lekarskich do kontroli.

Jednocześnie zwracam uwagę, że minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego nie ma uprawnień do wydawania ZUS wiążących wytycznych i poleceń. Zgodnie z art. 34a ust. 1 ustawy o Radzie Ministrów kompetencja ta przysługuje ministrowi nadzorującemu wyłącznie w stosunku do podmiotów, które nie posiadają osobowości prawnej. Tymczasem ZUS – zgodnie z art. 66 ust. 1 ustawy systemowej – jest państwową osobą prawną.

Niemniej, aby uwrażliwić kierownictwo i pracowników zakładu na poruszone przez Panią Posłankę kwestie, wystąpię do Prezesa Zakładu zwracając uwagę, że poronienie oraz terminacja ciąży – niezależnie od ich przyczyny – są wydarzeniami obciążającymi psychicznie i fizycznie. W sytuacji kontaktu z doświadczającymi ich osobami szczególnie ważne jest, aby instytucje publiczne oraz wykonujący swoje obowiązki urzędnicy, w tym lekarze orzecznicy, kierowali się zasadami poszanowania godności i prywatności tych osób oraz dbali o adekwatność podejmowanych czynności do ich celu, wykazując przy tym wymagany poziom empatii i zrozumienia. Z tych powodów dziękuję Pani Posłance za zwrócenie uwagi na problem. Z pewnością – w ramach nadzoru nad działalnością ZUS – będę monitorował tę kwestię w przyszłości.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/